

C. RONQUILLO'S COLLECTION

“Alza tu tersa frente
Juventud filipina”.....! RIZAL.

BANCON

Pahayagang tagapamatnugot

NG

KALIPUNAN NG MGA KAPISANAN SA RIZAL

Hinalathala tuwing kalahatia t katapusan ng bawa t buwan

✦ ✦ Pasig, Rizal, ika 31 ag Julio ng 1909. ✦ ✦

MGA LINALAMAN.

1. Pagtatayô ng ariling Bayan.—2. Mapanganiib na kalagayan, ni Gut-Sinokuan.—
3. Mga Talâ sa Rizal, ni Fip. K. Franco.—4. El medio ambiente, ni Baturro.—5. Ang “Dakilang Mithi,” ni Amado Liheloso.—6. Bayani sa Bayan, (tulâ) ni S. R. San.—7. La cultura científica, ni M. Bert.—8. Ang Pag-ibig, ni 10 or ten.—9. Kilos ng mga Kapisanan sa Rizal; Palatuntunan ng KALIPUNAN.—10. Tikaw ba’y magkurò!?, (tulâ) ni Pacoparong Bota.—11. La Esperanza, ni Orduel de Nobsaj.—12. Bukâs na Libam, ni Pacifico Durang-Tabig.—13. Nagtatakâ ako!, (tulâ) ni Charing.—14. Pangarap ng Makatâ, (karugtóng) akdâ ni Talibugso.—15. Hierática, (tulâng kastilâ) ni Paris.—16. Tungkol sa Pagawaan ng Sardinas, ni Miguel Antonio.—17. Ika 30 ng Hulyo, (tulâ) ni Pinaob.—18. Paalala at Mungkahi, ni Isang Hamak.—19. Mga butô ng sili, ni Tio Juan.

MISSING PAGE/PAGES

Mga Talà sa Rizal

ESPERANZA VILLONGCO.

“Esperanza”: iyan ang pangalang n̄gayo’y pag-uukulan n̄ boong kaya n̄ pul-pól kong panulat. Pangalang matáy ko mang dilidilihin ay kung bakit nagpapa-kahulugán sa akin n̄: Pag-asa, Ligaya’t Lwalhati.

Siya ang talang mulà sa Tinajeros (Malabón), ay pumupukaw sa lalòng nahihimbing na dāmdamin. At sino n̄ga namang may pusóng bakal man ang di tatablán n̄ tudlá ni Pag-ibig? Sinong may banál man ó pihikang damdamin ang sa kanyang harap ay di mangangayupapà at di iirog kahi’t sa gunità man lamang?... Lubhà pa n̄ga kung mamamalás ang kanyang aliwalas na noó, na nagpapahiwatig n̄ iniin̄atang katalinúhan; mapun̄gay na matáng kung ititig ay makabi-bihag n̄g libo-libong pusò at nagkakahulugan n̄g malalalim na hiwagà; ilóng na di naman pipis at di naman katangusang sukat mong pagkámalang sa taga ibang lupà; bibig na wari’y sadyang ginawà n̄g isang bilhasang “escultor,” at sa kabuóan n̄g m̄ga ganitong kariktán ay isang mukhang pinilas sa kabilugan n̄g buan, na mistulang talà, na ninikat sa pagbubukang liwayway, na di kabakasan n̄g kulay-lungkót.

Huag nang isanib pa dito ang kanyang timbang at balangkinitang katawan, malantik na baywang at kulay kayumanging nagpapakilala n̄g pagka-lahing Taga-dito. Oh! kung sa ganyang dilág ay idagdág ko pang italà sa pitak na ito ang kanyang kaayáya’t nakaaáliw na tinig, gayon din naman ang matimyás at naka-wiwiling ugali, ay sinun̄galing ang kabanal-banalang itinatangi n̄g pananampalataya, kung di siya magkasalang lumuhog sa harap n̄g gayong kahan̄ga-han̄gang dilág, na pinan̄gan̄garap n̄g m̄ga makatà.

Anzang: maala-ala mo nawáng sa ilalim n̄g ganyang kapuripuri’t karan̄gál-da-n̄gálan mong kalagayang sagisag n̄g aking lahi, sa himpapawid n̄g busilak mong gandá ay may isang pusong nalilibing sa lusak n̄g pagtitiis, pusong sabik na sabik sa pagdating n̄g panahóng ipagiging mapalad sa iyong piling: walang iba n̄ga kundí yaong sa iyo’y nan̄gan̄garap at naglilibim n̄g mahabang panahón n̄g isáng tunay at wagás na pag-galang.

FLO. K. FRANCO.

El medio ambiente

Entre las diversas calamidades sociales que nos abruma, lector querido, no existe, á mi juicio, ninguna que abruma tanto á nuestro pueblo como el indiferentismo que demuestra tener en todo aquello que pueda redundar en la mayoría de los casos en su propio provecho. Nobleza obliga confesar con toda franqueza, que mal tan grave nos trae de día en día á la mayor postración y decadencia, si no ponemos los medios para corregirlo.

Ante semejante modo de ser, y antes de proseguir adelante, ocurre formular la siguiente interrogación: ¿cuales son las causas que contribuyen á ese modo de ser de los pueblos? Eminentemente sociólogos explican ese fenómeno de la raza, por el desgaste, digámoslo así, fisiológico de energías, por el apagamiento de la vida que va consumiendo todos los entusiasmos, por una vida plagada de miserias y sinsabores, y quizás también, por llevar una larga vida de sumisión y vasallaje á pueblos de distinta raza y distinto hemisferio.

Estas últimas causas parecen ser las principales determinantes del mal que nos aqueja, pero con ser importantes, no son las únicas. Hay otras más poderosas que nos aniquilan, como los juegos, el egoísmo, la envidia, el caciquismo en sus diferentes formas y aspectos, la falta de amor social, y

lo que es aún muchísimo peor, la carencia de patriotismo

A un pueblo de estas condiciones, le importa un comino que le hablen y aconsejen, todo le tiene sin cuidado, y la despreocupación más completa ha de demostrar siempre en todo aquello que redunde algún provecho á la comunidad. El vergonzoso “allá me las den todas” y el yo ante todo y sobre todo, impera en su corrompida conciencia por modo más detestable, sin que al parecer se encuentre medio humano á evitarlo.

A todas estas concausas podemos atribuir sin temor de equivocarnos, la ineficacia en la mayoría de los casos de nuestras leyes, los frecuentes fracasos de los gobernantes y el poco ó ningún fruto que produce toda labor que desde arriba se encamina al bien general. Todo permanece en la inercia por falta de ambición colectiva, y sobra de desconfianza mutua.

Las cuestiones más trascendentales para la vida nacional, se posponen ó abandonan por cuestiones de interés personal ó de partido. Repetidas veces se ha comprobado este fenómeno, ante la perspectiva de proyectos importantes que ofrecían quizás un halagueño porvenir para la comunidad; pero el egoísmo y la codicia de algunos individuos, que se creían superiores ó más *talentosos* que sus mismos iniciadores, acabaron por echarlos todos á perder.

Este és, triste es decirlo, nuestro particular modo de ser, y el medio ambiente en que nos desenvolvemos; dígasenos ahora sí por ese camino iremos á alguna parte. Me inclino á creer que no, y presiento que mientras esos defectos fisiológicos no desaparezcan de nuestro pueblo, conó sin nuestros actuales dominadores, no conseguiremos nada provechoso. Urge, por tanto, que todo ese personalismo mal entendido desaparezca, si deseamos sinceramente conseguir el logro de nuestra eterna aspiración y el mejoramiento en todas sus fases de esta desventurada tierra filipina.

Julio, 1909

BATURRO.

BAHAGI NĠ ISANG AKLAT

Ang "Dakilang Mithi"

Utang sa síkap ni Gerardo at nġ iláng kabinatà niyá, sa di kawasa'y nátatag sa Libis ang isáng kapisánan na pinamagatáng "Dakilang Mithi."

Kagáya nġ lahat nġ mġa samaháng pilipino, ang "Dakilang Mithi" ay ulirán sa gílas at siglá *noóng kanyang mga únang buwán.*

Noóng mga únang buwán, ang kapisanan ay makálawá sanglinggó kung magpúlong, at ang bilang nġ mġa nagsisidaló sa mġa púlong na itó ay di lumiliít sa tatlongpú.

Noóng mga únang buwán, ang mġa talumpati, pagtatálo at ang mġa bálak na inihaharáp tuwíng magpupúlong ay punóng-punó nġ mahahala-gáng láyon at madláng kaparaánang magagámit upang lalong mapalúsog at mapadakilá ang kapisanan. Náriyan ang pagtatayó nġ isáng aklátan (biblioteca); náriyan ang pagbubukás nġ isang paaralán sa gabí, na waláng úpa; náriyan ang pagpapalabás nġ isáng pahayagang-linggúhan; náriyan ang pagdadáos nġ mġa papúlong; náriyan ang mġa sári-saríng *campaña* lában sa *bisyo*—laban sa sugál at sábon—laban sa mġa mahahálal at di wastóng kaugalian, hilig, atb; at nariyan ang kung anó-anó pang matatáyog na panukalá.

Ang lahat nġ kasiglaháng itó na napagmálas sa loób nġ "Dakilang Mithi," *noóng mga únang buwán* ay lubháng ikinaaliw nġ mġa nagsipagtatág sa kapisánang iyon. Naákit siláng umasám-asám sa isáng maligayang búkas at napanibúlos silá sa pag-ásang madalí ó maláon ay málalasáp nilá ang masasagánang búnġa nġ kaniláng mġa pinuhúnang págod.

Dapwa't iay! Katúlad nġ isáng kimpal na kugon, na pagsimilabán ay minsán sikláb lang at walá ná, ang kapisánang iyón nġ mġa náturang pag-ása ni Rizal (*pa naman!*), pagkaraan nġ mġa *únang buwán*, pagkatápos na kapagdáos nġ iláng sayáwang malalaki, nang isasagawá na ang mġa panukálang binalangkás nġ boóng sípag at talino,—ang kapisánang iyón ay bigláng dinatalán sa nóo nġ karumaldúmal na kamandág nġ panglalamíg, pagkahapó

at pagwawaláng bahalà nġ hálos lahat nġ mġa kaánib!

Sinimulán ná ang isang búhay kapisánang kukutápkutáp, kagáya nġ isang ílaw na nauubusan nġ lauġís.

Anó mang pagsusumákit ang kalasagin nġ pangúlo at kalihim, ang bahay-kapisánan ay láging áalóg-alóg tuwíng tatáwag nġ púlong. Lahát ay nangangakóng dádaló, dápwa't pagsápit nġ óras ay pálad na pálad ná kung sumipót ang sampú.

—"Anó ang dápat gawin úpang maipon ang mġa iyán?"—Itó ang pabuntóng-hininġáng tanóng nġ pangúlo nġ kapisánan.

—"Upang maipon?"—ang sambót ni Gerardo na kanyáng kaharáp,— "kung úpang maipon lang ay may isang paráang madalí. Búkas, pistá din lang ay ikálat nátin ang balitá na sa kinága-bihán ay magkakaroon sa inyó nġ isang malaking sayáwang handóg sa samahán. Anyayáhan ang mġa kinalilituhan diyang binibini, ang lahat nġ mġa makikísig sumayáw, at maniwalá ka, katoto, na mamúmúnó ang iyóng bahay... Pag handoón nġ lahat, ay paalisin ang orkéstá at simulán ang púlong."

At ganitó nġa ang kaniláng ginawá.

* *

Madilímdilim pa kábukásan, ay sumabog na sa himpapawíd ang balitá na sa ika 7 oras nġ gabí ay magdadáos sa bahay nina Pepe nġ isang *maríngal* at *mahabang* sayáwan na handóg nġ pangúlo sa *masisipag* na mġa ginóo at binibinng bumubuò sa "Dakilang Mithi."

Hindí nagkabalá ang hulá ni Gerardo. Orasyón pa lang ay pulúpulutóng na ang mġa panaúhing nagsisiratíng. Ika 7 óras na ganáp ay natitipon doón ang ápatnapú sa limíngpúng kaánib sa "Dakilang Mithi."

Lahát ay galák na galák lubhá na ang mġa binatà. Walang labí na di nakanġiti, walang matáng di nagniningning, waláng kilos na mabágal. At sino nġa namán ang di magágalák, alíng pusò ang di lálakasán nġ tibók, kaninong damdámin ang di mapupúkaw sa lílim nġ mapanghalina't malalagkit na titig, at sa halik nġ bangóng núnukal sa mġa sutláng talúlot nġ mġa gayóng "bulaklák nġ búhay" na doo'y naliligó sa mahinhing liwanag nġ mġa "*Reina de las luces*"? At sinong mahiligín sa sayáw ang makukuhang magtulug-tulugan, kaninong mġa paá ang mapapakalí sa gayong idinulásdulás nġ sahíg na binudburán nġ pirápirásong *ballena*, sa inihabà-habà't inaluwang-lúwang nġ pagsásayawáng *salas*, sa anyáya nġ malalambíng na tugtúging handóg nġ orkéstá?

* *

Iká 7:15 na nġ gabí, nġuni't ang sayáwan ay di pa pinasimulán. Hálos lahat ay iníp na iníp na. Dárgan lang at silá'y nadadaíng nġ hiyá, marami na sarà ang nagúumikit noon sandalng iyón, káhi't na waláng anyáya ó pahintúlot nġ may báhay.

Samantaláng naghihintáy ay makinig táyo sa mġa sáli-salitán.

Sa isáng súlok nḡ *salas*, ay pinagkákali-pumpunán ng mḡa lalaki ang isáng malápad na papel na nakapakó sa dinding at kinatititikan nḡ salitáng *programa*. Sa ibabâ nitó ay ipinaaalam na ang sayáwan ay bubuoín nḡ labing-ánim na *Waltz*, labingdalawáng *two-steps*, at dalawáng *rigodon*.

—“Ano't may rigodon pa?”---ang payamót na tanóng nḡ isáng naka-lána sa kanyáng kálapit---“*Que torpe!* Anóng mahihitâ sa rigodon? ---Walâ kundî... kamáy. Mapapágod ka nḡ waláng... saysáy. Nakaaaksayâ nḡ panahón! Kalukúhan sa ákin iyán!”

---“Masamá namán ang waláng rigodon, kato?”---ang sagót nḡ isáng naka-térnong itím. ---“Paáno namam si Choy?”

---“*Que Choy ni que báchoy!*”---ang ángil nḡ naka-lána, at hinagisan nḡ dalawang inḡos ang isang naka-kakeng kulót ang buhók na sa pagka't lubháng mahiluhín ay waláng ináabangán sa alín mang sayawan kundî ang pasimulang-tugtóg nḡ mḡa rigodon. Itó ang si Choy na noo'y kasalukúyang nagpapantíng ang mḡa taynga, sapagka't malayólayó man siya'y kanyang nauliníngan ang salitaan nḡ dalawa. Manḡanḡanḡang sugurin ang naka-lána at sika-nḡan ang waláng pitagang bunḡanḡa nitó. At kamuntî na nḡang manugod noon ang ating si Choy, kundî niya naala-alang gagawâ siya nḡ malakíng kahiyâhiyâ, at kundî niya nataunan ang isang malambíng na títig ni Mameng. ---títig na wari'y inahihímok sa kanya ang, “*Pucencia, Choy ko!*”...

---“*Pero demonyo!*”---ang mulíng putók nḡ naka-lána---“Anó ang hinihintáy nitóng si Pepe?... Bakit áyaw pang simulán ang sayáwan, *diantre?*... Co---! naghihintay ang mḡa *visita*, ---pu---!”

---“Huwág kang mainip, katóto?”---anáng naka-itím---“huwag kang mainip at sásapukan na raw!”

---“Sásapulan! *pero* kailán pa? *idemonyo!*”

Isang binatâ ang noón ay pumagitná sa karamihan, at pagkatápos na mapaupó ang lahat, ay bumigkás nḡ ganitó:---

“Mḡa binibini at ginoóng kaanib sa ‘Dakilang Mith’!---

“Kayóng lahat ay pumarito na taglay sa pusó ang masaráp na pag-ása, na tayo'y uumagáhing

pára-pára sa pagpapasasâ sa isáng malambíng na sayawan. Hindí kayó mabibigó mḡa ginoóng magitíng.

“Sayawan at waláng ibá kundî sayáwan ang inyong ipinarito, kaya't sayáwan at waláng ibá kundî sayawan ang dito'y áting pagdudumugan.

“Akin lang ipinagpapauna na ang sayawang itó ay kakaibâ sa lahat nḡ sayawan na inyóng alám. Wikâ nḡa'y, bágong *sistema*; mapapálad kayó, sapagka't sa boóng sanglupalop, kayó ang unang makakákilala sa kanya!

“Sapagká nḡa't bágo, ay kailánḡang siya'y ating ipaaninaw na mabuti. Sa sayáwan pong itó, mḡa ginoó at binibini, ay hindí mḡa páa, kamáy at baywang ang magsisiindák. Ang dito po'y magpapakitáan nḡ gilás at kisig, ay ang mḡa dilâ at nḡála-nḡála; kaya't sayáwan nḡ mḡa dilâ't nḡála-nḡála ang nḡayóng gabi ay siyáng yáyanig sa bahay nḡ ating pangulo!”

---“*Nlin.... na!*---anáng naka-itím.

---“*Pero que bruto!*”---ang sabád namán nḡ galít sa rigodón.

---“Batid ninyóng lahat mḡa binibini at ginóo, ang patuloy nḡ nagtatalumpati;---“na dito sa ating báyan ay may isang kapisanang di pa nalaláon ay itinayó nḡ kabataan. Batid din ninyóng lahat na sa mḡa sandaling itó ang kapisanang iyán ay kasalukúyang naghihilik sa lálím nḡ pagkahimbing.

“Ang di na yatâ makasanglibong pagtawag nḡ púlóng na laging nabibigó, ay labis na nag-uulat sa katotohanang itó. Ang pagkakabitin sa himpapawid nḡ lahat nḡ mḡa panukalang inaharap at pinagtibay sa loob nḡ kapisanan, ang pagkabigó nḡ aklatang itatatag, ang pagkabigó nḡ pahayagang palalabasin, ang pagkabigó nḡ mḡa papúlóng, nḡ paaralán sa gabi, nḡ mḡa kung anó-anóng *Campaña* na sagána sa hanḡin---ang lahat nḡ iyán mḡa binibini at ginóo, ay isa pang di mapupuwing na saksi nḡ pagkauring mantikang-tulóg nḡ ating Kapisanang kagúlatgúlat noóng kanyáng mḡa únang áraw!

“Sa gitná nḡ ganitóng kalagáyang dápat ikahiyâ nḡ kabatáang Libís, sino ang áting dápat sisihin?

“Ang mḡa nangungulo sa kapisanan?

“Akó na maláon nang nagmamasid sa ginagawâ niláng pagtupád sa kanikaniláng tung-

“**FABRICA**”

FABRICA DE BIZCOCHOS Y DULCES

DE J. E. MONROY

Premiada en las Exposiciones de Hanoi de 1902 y S. Luis, E. U. A. de 1904.

PLAZA DE STA. CRUZ, 96-98, MANILA.

kúlin, ay waláng úlikúlik na makakapagsabi na ang mġa ginóong iyán ay nagawà ná ang lahát ng abót ng kaniláng káya.

"Ipinatútúpad ng panġúlo sa mġa kaánib, ang palatuntúnin at mġa alituntúnin, dá-pwa't áyayaw táyong magsisunód,! Kaniláng iminumungkahi na isagawà ang mġa panukala't bátas na pinagkayarian, dá-pwa't áyayaw tayong magsikilos!

"Tumatáwag ang kalihim ng púlong áraw-áraw hálos, dá-pwa't áyayaw táyong magsidaló!

"Mahúsay na hinihingi ng íngat-yáman ang ambág sa bawa't buwan ng bawa't isa, nġuni't átin siyáng pinagtataguan!

"Sino nġayón ang dápat managót sa pagkadiwarà ng kapisánang itó?

"Sino ang dápat lagpakán ng ating pagsisisi kundí táyo rin--táyo na búbuð ng isarg kautusán at pagkatápos ay táyo rin aag sa kanya'y susúay?

"Sino ang dápat nating sumpáin kundí ang átin ding mġa katawán--tayo, na lilikhá ng isang matáyog na panukalá para sa ikabubuti ng bayan at pagkatápos, kapag isasagawà ná, ay tayo rin ang kaunaunahang malululá, ang kaunaunahang uorong?

"Sino ang dapat managót sa lahát ng itó, kundí tayo rin--táyo na kadalasa'y dahil lang sa kaunting sakit ng ulo, ó kaya'y ng nġipin, ó dúlo ng kukó; dahil lang sa kaunting ulán, sa kaunting ínit ng áraw, sa kaunting antók, sa kaunting layò ng pagpúpulungán, sa pagkawaláng makásama, ó sa pagkawaláng *mabuntutan*--dâhil na dâhil lang diya'y di na táyo magsisidaló sa púlong?... ¡Samantalang kapag isáng sáyawan ang ating dádayúhin, ay sumasagasa táyo sa unós at buháwi, nawawalá ang sakit ng ulo, napapawi ang antók, di iniindá ang ínit ng áraw ni sinusukat ang layò ng pagdaraan!!

"Sino ang dápat kilabútan sa hiyá kundí táyo rin na kung makaátip mang dumaló sa pulong, ay panayon na lang mġa hulí—panayón na lang animo'y mġa kúhol?—Táyo na munting maantig ang bulsá, munting máhingán ng maipagtatawid búhay ang kapisanan, ay magpapakalayò-layò na di na maápuhap kahi't na nakakaya ang halagáng hinihingi? ¡Samantalang kapag ang isáng sáyawan ang paguukúlan, ay malúwag na malúwag at galák na galak táyong nagkakaloób ng piso, piso't isang salapi, at kung minsan pa'y hanggang dalawá!!

"!Ah, mġa kababayan!... Kung ang mġa katotohanang itó na sakdál ng papait ay nakasusúgat sa inyóng mġa damdámin, ako'y di nagsisisi! ¡Tinutupád ko ang áking katungkulan.

"Karápatdápat at kailángang mabatid nating lahát ang hubád at wagás na katotohánan, na, ang kabatáan sa bayang itó ay kúlang pa ng lakás, kulang pa ng tiyagá, pagtitiis, at sigláng waláng máliw! Walá pa ditong tunay na kalakasan ng loob na kinakailangán upang maisagawá ang isang adhikáng mataas.

"Ah, Kabatáan, Kabatáan! Kay lakás mong mangárap, dapwa't kay dali mong masawan, kay dalíng manglumó ng iyong pusò, kay dali kang panghináan ng túhod!...

"Iyán ba ang kabatáang pinanġápanġárap ng Dakilang Rizal?

"Iyán ba ang kabatáang inaasahang tútubós sa Bayang itó na nġayo'y nábibinġit sa banġin ng kamatáyan?

"Iyán ba ang *mga kawal ng tagumpay Bukas*?

"Ah, Kabatáan! kung ang mġa malilít na kapisanan ay di mo mapagtiyagaang buháyin, papaáno kayáng pagbúhay ang iyong gágawin sa isáng Bayang malayá?

"Kaunti pang paghuhunosdili, kaunti pang paglingap sa danġal ng katungkulan! Kaunti pang pag-aálaála sa kinábukasan!

"Samantalang ikaw, kabataan, ay waláng hanap kundí sayá at ligaya, samantalang di ka natutúlong umibig sa waláng likát na pagpapágod, pagbabatá ng hirap at pagsusunóg ng kílay; samantalang di ka natutúlong tumalikod sa mapanghalinang kawáy ng mġa bulaklák, sa matatamis na awit ng mġa *sirena*, úpang makatupád sa isáng katungkulan; samantalang ikaw ay nabúbuhay sa himpapawíd ng mġa panġárap at di sa párang ng paggawá; samantalang ikaw ay waláng loob na iukol sa sarili mong bayan ang bawa't galaw ng iyong isip, bawa't tibók ng pusò, bawa't sandalí ng iyong panahón, bawa't paták ng iyong dugó; samantalang nanatili ka sa mġa ganyáng kalagáyan, ikaw, kabataan, ikaw ay di dapat tawaging Pag-ása ng tinubuan mong lupá; ang dápat itáwag sa iyó ay HAMPAS ng Diyós sa iyóng Lahí!!"

Pinútol dito ni Gerardo ang kanyang talumpati. Dáti-dáti, tuwí siyáng magsasalitá nang hayág, ay di maúbos-úbos ang papuri sa kanyá ng madlá; nġuni't nġayón, maámong nagtamó siyá nang kahi't gaputók na palakpák!

Sa mġa binatá'y marámi ang sa kanya'y nġungusò-nġusò at írap-írap; may iláng dadábug-dábug at búbulong-bulóng.

Si Choy ay tuwáng-tuwá nang maalámang di máttulúy ang ipinanġakong sáyawan. Kamuntí na siyáng makalápit sa naka-*lana* upang ito'y mábigyan ng isáng mabiniġ "Hiilatt!" Ang mukhá ng naka-*lana* ay di maipintá noón. Hindí nagkásiya sa isinima-simánġot at ipinise-*pshé*. Sa huling bahági ng talumpati ni Gerardo ay waláng ibinubugá ang nagkakang-nġingíwi niyang mġa labí kunglí payák na:

---*Suplado!* Hambug! Hi...! Palaló! Yalang...!

Para ka riyang isáng lélong na nanġanġaral sa amin ah! Cu...!

Pabulóng kun bigkasín ang mġa salitáng itó, na anopa't waláng nakáririnġ kundí yaong mġa malalápit sa kanyá.

Hindí lang ang bibig ng naka-*lana* ang nāngūngusap: ang mġa matá niya ay may lalong mahalagáng bágay na inihahayág. Ang mġa namumutíng matang iyón kun titigan si Gerardo nang siya'y nagsasalitá ay parang tumititig sa isang nagpapaalam na bibitayin,

kundi man sa isang kabaong na, sa isang tigmak na sa dugô!

Ang naka-lana ay si Juanchong!—si Juanchong masidhing kaaway ni Gerardo sa lahat ng bagay; ang nabigong *kandidato* sa kamay ni Elena, ang bunsong kapatid ni Kápitang Memò na kanyang kinasapakát sa madugô niyang paghihigantí kay Gerardo--paghihiganting gaganapin nilá sa gabí ding iyón!...

AMADO LIBELOS.

San Mateo, Rizal, Hulyo, 1909.

Bayani sa Bayan

(*Handog sa BANGON.*)

Hindí na marunong mapagod maglakád
Ang mga bayani sa pagpapasikat
Nang araw sa Bayang pinakaliliyag;
At di rin marunong matakot, magulat;
Saliksiki'y yungib, parang, bukit, gubat,
Humawan ng tinfk, bumagtás ng dawag,
Ay sigla't lakas ding hindi nagpupuknat.

Bayani ay walang sindak at pang'anib
Guniguní kaya'y hindi nasasilip,
Kung dahil sa Baya't Lahing iniibig;
Búhay ma'y malagót, dugó ay matigis,
Magsábog ng lakás, ipain ang dídbib,
Pawang saya't ngítí, tuwa't pananalig
Sa nasang ang Baya'y mawalin ng sákit.

Sa taksil na anak ng sariling bayan
Ang mga bayani ang siya rin namang
Lilipol kaagad at di babayaang
Magugat, magsupling, magbunga't lahian;
Kapag ang masamá ay hindi pinaram
Sa lupá ma't lahí'y ang masayang araw
Ay di pakikita magpakailan man.

Hindí kakauntí ang iniaanak
Na pusong bayani sa Sangmaliwanag,
Na ang hanáad nila'y pawang pagtatapat
Sa Bayang linakhát hindi ang magsukab;
Di paris ng mga nagsisipamang
Na nagmamasakit sa layon ng lahat
Bago'y ang gawain ay pagpapahamak.

Parang himpapawid na may malikmatang
Humaka't yumari ng banal na nasá,
Haliging matibay sa pakikidigmá,
Kutang pang'anlungan ng mga mahina,
Masaganang batis na di nagsasawá
Ang daloy ng tubig na sadyang biyaya,
Na sa baya't lahí'y taní at dakilá.

Ang mga bayani kung kayá tawaging
Dakilá't marangal ng lupang giniliw,
Dahil sa may pusò at isang damdamin
Sa irog na lahí, na kahi't sapitin
Ang kadustadustá't abang pagkáliling
Ay di kailangan, lamang ay sambiting
May bayan na siya na hindi alipin.

Sa dagsá ng unós ng mga paratang,
Sa bilis ng datíng ng mga kalaban,
Sa balá ng sákit niyong kamatayan,
Ang mga bayani'y walang agam-agam,
Di nababalino at laging matapang,

Ni di tumitigil hangang ang tagumpay
Ay maihandog din sa sariling bayan.

Sa mga bayani ay walang madilim,
Walang bagyó, lindól na di sosoongin,
Panatag ang loob, walang salagimsim,
Hindi lililingón ang tatalaktaking
Bagabag, sakuná, sákit at hilahil,
Dalitá, pighatí, hirap at panimdim
Kung dahil sa bayang pinakagigiliw.

Mga bayani rin ng irog kong Bayan
Ang humanó niyong dustang pagkálagay
Na ating kahapong pinamumuhunan
Ng luhang mapait, ng búhay na hiram;
At nagtangól pa rin ng puri at dangál,
Tumubós sa hirap ng Kaalipinán
Hangang sa sumikat yaong BANGONG ARAW.

S. R. SAN.

Malabón, Rizal, Mayo, 1909.

La cultura científica

El desarrollo de la civilización descansa sobre las aplicaciones de la ciencia, que exige un esfuerzo intelectual universal, desde el sabio que descubre el principio de las cosas en su laboratorio, hasta el ingeniero que deduce de esos principios abstractos las reglas generales y especiales de las aplicaciones; desde el inventor que se esfuerza por hallar nuevas aplicaciones, hasta el empleado técnico, el obrero instruido, que aplican las mismas reglas a los aparatos y a las máquinas, encargados de ponerlas en movimiento y de dirigir las. Los conocimientos adquiridos por cada uno de esos trabajadores benefician desde luego a la sociedad en general, y de un modo más especial a los capitalistas que suministran el dinero necesario para la fabricación y para el desarrollo de toda industria. Admitido esto, no es menos necesario y equitativo que los ciudadanos que poseen tales conocimientos tengan derecho a participar, en una fracción muy importante y legítima, de los beneficios que los fabricantes obtienen.

Pero es preciso tener en cuenta que semejante beneficio, obtenido de las aplicaciones de la ciencia, no debe tener por efecto restringir las ventajas de unos en provecho de otros, pues está fundado, ó por mejor decir, debería estarlo, sobre el aumento necesario y general del capital intelectual y moral de la humanidad. Cuantos intervengan en ese acrecentamiento deben participar de los beneficios que se obtengan.

La utilización cada día mayor de las fuerzas naturales produce un aumento incesante de la riqueza social y de la capacidad productora de la industria: hé ahí lo que significa el dominio creciente de la raza humana sobre la Naturaleza.

La ciencia práctica que adquiere el obrero se traduce por un aumento legítimo de salario y de capital intelectual; y además, por una elevación del nivel y de la dignidad moral del conjunto de todos los ciudadanos, encaminado a la nivelación legítima de las diversas clases sociales, empezando por arriba para aproximarse a todas haciéndolas comulgar en un mismo ideal, ó lo que es igual, en la comunidad de las mismas concepciones y de las mismas ideas morales.

El hombre que se procura un conocimiento personal en el orden práctico é industrial, adquiere una nueva facultad productora, utilizable; adquiere un nuevo capital, pero es un capital inmaterial,

que transporta consigo y que no se halla expuesto á ser robado ó perdido.

Tal resulta de las aplicaciones de las ciencias matemáticas á una multitud de profesiones mecánicas, industriales y artísticas; de las aplicaciones de las ciencias físicas, químicas, naturales, á profesiones no menos numerosas, tales como la tintorería, la fabricación de los metales, de los ácidos, del jabón; y, en agricultura, la dirección metódica de los cultivos, el empleo de los abonos, la fabricación del vino, la cerveza, la preparación de las materias alimenticias; y en órdenes más restringidos, la fotografía, el alumbrado, la aplicación de los métodos de la electricidad á las reacciones de toda índole, etc., etc.

Hay, pues, que contribuir al desarrollo de la educación social para formar hombres y ciudadanos, no solamente útiles, sino accesibles á una cultura más alta y más delicada, y para esto nada mejor que la creación de asociaciones, de ligas, formadas en el dominio utilitario y práctico, por el concurso de las buenas voluntades privadas, cuya acción es más rápida y más eficaz que la de las organizaciones oficiales, que serán más estables, pero que también son menos movibles á las condiciones modificativas de la vida y á la necesidad de perfeccionar sin cesar las enseñanzas prácticas, aprovechando para ello el progreso realizado en derredor nuestro.

Se impone la orientación en esa concurrencia vital de las industrias y del comercio que tan duramente se practica hoy, tanto en los trabajadores de una nación como entre los de los demás países, y hay que contribuir por el esfuerzo mancomunado de la creación incansante de un capital intelectual, que sirva de provecho á los individuos que lo adquieran, y de desarrollo á la nación de que forman parte esos mismos individuos. En una palabra, y para terminar, trátase de establecer la enseñanza industrial y la enseñanza comercial sobre la base sólida del conocimiento de las ciencias aplicadas, desde sus fórmulas elementales hasta las fórmulas del orden más elevado.

El fundamento de toda enseñanza técnica es de orden científico. Los datos empíricos y tradicionales de las diferentes profesiones hallanse hoy ligados á principios científicos, que intervienen sobre todo en los perfeccionamientos y en las transformaciones incansantes que experimentan las industrias: la concurrencia universal no permite ya á nadie dormirse, como los hombres de otros tiempos, en las rutinas inmutables de un aprendizaje reglamentado.

La adquisición de la ciencia puede apreciarse desde dos puntos de vista: desde el de la cultura general del espíritu, y el de la curiosidad satisfecha. Por eso decía Aristóteles: "Toda ciencia ha nacido de la admiración;" y "cada hombre desea saber por inclinación natural."

Sin embargo, esa necesidad de la ciencia no suministra al hombre de un modo directo los recursos necesarios á su existencia. Es preciso vivir desde luego: la reflexión filosófica sobreviene después, según un antiguo proverbio.

Pero sabemos, y esto se confirma siempre más y más, que la ciencia no es necesariamente estéril para las necesidades materiales del que la posee.

Saber es poder, esto es, adquirir aptitudes nuevas, provechosas para el que las adquiere y para los que tienen necesidad de su trabajo.

Así, pues, esforcémonos por cumplir, cada uno en la medida de nuestra capacidad y de nuestros medios, el deber que incumbe á los ciudadanos más favorecidos por la fortuna, por la instrucción, por la moralidad: me refiero al deber de ayudar á aquellos cuya vida es más difícil y cuyos recursos

son más ínfimos por el hecho de su origen ó de las circunstancias. Sabios é ignorantes, privilegiados y proletarios, ricos y pobres, patronos y obreros, todos debemos estrecharnos las manos, fraternizando nuestros espíritus y nuestros corazones, y mirarnos en una corriente de buena voluntad recíproca y de simpatía verdadera, fundadas sobre el sentimiento de la solidaridad, que encadene todos los ciudadanos de una misma patria y los miembros de la humanidad entera!

M. BERT.

PANULAT BABAE ANG PAG-IBIG

Totoo't kailańgan sa bawa't tío ang gawang umibig, nńuni't ang pag-ibig sana ay ipipili nń iibigin, iyong napagkikilalang marunong tumumbás sa kanyang pag-ibig; totoo at mahirap kumita nń ganito, pagka't marami ang mańibig lamang ay nagpapangap na siya'y mabuti at marunong makiaayos sa kanyang nilalapatan, nńuni't ano naman ang ating ipalalagay sa nakikita na ang sasapiti'y pinagsisikapin pa rin ang gawang paglakad at ibig ding datnin ang natatanaw nang mahirap na salungahin? Ito ang ayaw nń kalayaan nń kanyang katawan, ito ang may pag-ibig nńa, nńuni't di ginagamit nń mabuting paggamit.

Ano kayá ang iniibig nń may asalng ganito: dangal, kagandahan, dunong tapang salapi ó ano? kabaitan kaya? kagandahang asal kayá? Marabil ay di ang nńa ito, malayo pa'y di na makikita ang balá nń hirap na di man hinalanap ay masusumpung na. Kung gayon ay alin? maaaring iba, gaya nń dunong, tapang, kayamanan, kagandahan, dangal; nńuni't sa ganito'y di dapat unasa, pagka't karamihan nito'y nńa paliyas lamang, balat-kayo lamang, palamuti lamang nń may nńa mańitim na asal.

Saliksikin natin ang may mayamang asal, kayamanang kaylan ma'y di maaaring matunaw, hanńinin, arawin ó ulanin man.

Ang ma'y pag-ibig.

10 OR TEN.

FELICITACIÓN

Se le envia á los recién-casados Sr. Eulalio Paz y Srta. Romana Heredia.

Brilló, por fin, el día feliz que vuestros corazones tanto tiempo esperaban.

Habeis sufrido bastante para merecer el triunfo. Recibid mi cordial felicitación.

Os deseo un hogar tranquilo, dulce, próspero, alegre—un hogar consagrado al bien de la Madre Patria—un hogar con muchos hijos, hijos inteligentes, virtuosos, fuertes, é... independistas!—Hijos con suficiente valor y civismo, que sepan arrostrar sufrimientos, escalar Calvarios, y derramar, si fuese necesario, la última gota de su sangre, cuando se trata de luchar por su Dios, por la Justicia humana, por la Libertad sagrada, por los derechos legítimos de este queridísimo pueblo desventurado.

Vuestra afm.a. servidora,

CONSUELO AGUIRRE.

San Mateo, Julio 26, 1909.

Kilos n̄g m̄ga Kapisanan sa Rizal

PALATUNTUNAN NG KALIPUNAN

Pamagat, kalalagyan at layon.

Pangkat 1. Ang KALIPUNANG ito'y binubuó n̄g madlang kapisanang natatayó sa lalawigang Rizal, at pinamamagatang KALIPUNAN NG MGA KAPISANAN SA RIZAL.

Pang. 2. Matátatag ang KALIPUNANG ito sa Pasig, pangulong bayan n̄g Rizal.

Pang. 3. Lalayunin at pagsusumakitang maganap n̄g KALIPUNAN ang m̄ga sumusunod:

a) Pagsisikap sa ikapagkakaisá n̄g madlang kapisanan sa lalawigang ito, sa nasang pagkakatuto n̄g m̄ga karunungan, artes at sport.

b) Pagtatayó n̄g kapisanan sa m̄ga bayang wala pa nitó, na masasaklaw n̄g KALIPUNAN.

k) Tumulong, umayos at magpasiglá sa m̄ga kapisanang naluluoy ang sikap sa pagpa-panilád n̄g kanilang magagandang adhiká.

d) Pagbaka sa m̄ga bisyo at m̄ga kasamaáng ikinaimbi n̄g táo.

e) Ang iba pang m̄ga bagay na nahihingil sa ikatatalino, ikasulong at ikararangál nitong lalawigan.

Kapulungang tagapamahala.

Pang. 4. Ang Pamahalaan n̄g KALIPUNANG ito'y sasakamay n̄g isang Kapulungang bubu-úin n̄g m̄ga Kinatawang ihahalal n̄g m̄ga kapisanang kaanib, na makakasingdami n̄g isang ibayo n̄g hilang n̄g nasabing m̄ga kapisanan. Sa unang pulong na gagawin n̄g m̄ga Kinatawán ay hihirang sa kanilá n̄g isang magiging Pangulo at isang Pangalawang Pangulo n̄g KALIPUNAN; pipili rin naman n̄g isang Kalihim, isang Pang. Kalihim at isang Tagaingat-Yaman na pawang hindi Kinatawán. GAYON MA'Y DAPAT UNAWANG hindi ibinabawal na mapahalal sa alin man sa huling tatlong tungkol na ito ang isang Kinatawán, n̄guni't kinakailangang magbitiw n̄g pagkakinatawán upang magampanán yaon, at sa bagay na ito'y ang kapisanang kinaaniban niya'y maghahalal n̄g kanyang kahalili.

Lahat n̄g máhalal sa m̄ga tungkuling nasasaysay sa itaas ay manunupad sa boong isang taón ó hangang mapalagay ang bagong Lupong Tagapamahala.

Pang. 5. Sino man sa m̄ga ginoong bumubuó n̄g Kapulungang Tagapamahala ay maaaring pigilin sa tungkol ó kaya'y pagpagbitiwin sanhi sa isang inasal na di karapatdapat, na ano pa't nakasisirâ sa kabuhayan n̄g KALIPUNAN ó nakasisirang puri sa karanġalan nito. Ang pagpigil na ito't pagpapabitiw n̄g tungkol ay ipasisiyá n̄g Kapulungang pagkatapos na malitis ang may-sala at mapagkilalang nauukol ang gayong pasiyá. Sa gayo'y magtatadhanâ n̄g isang di

karaniwang pulong n̄g kapisanang kinaaniban n̄g pinapagbitiw, kung ito'y Kinatawán, upang maghalál n̄g kahalili niya.

Pang. 6. Ang Kapulungang Tagapamahala'y magpapasyá n̄g m̄ga bagay bagay na natutunġo sa ikagaganap n̄g m̄ga layon n̄g KALIPUNAN, gaya halimbawa n̄g pagdaraos n̄g mga papulong sa iba't ibang kapisanan, paggawá n̄g m̄ga veladang ukol sa ikatututo, paglalakbáy na may kapakanán, pagtatatag n̄g m̄ga klub, paglalathala n̄g páhayagan, pagtatayó n̄g m̄ga aklatan, at ibp.

Gagawá rin ang Kapulungang n̄g isang Ali-tuntuning susundin sa ikaaayos n̄g m̄ga pagpupulong.

Sa Pangulo

Pang. 7. Ang Pangulo'y siyang kakatawán sa KALIPUNAN, at tutungkulin niya ang m̄ga sumusunod:

a) Tuparí't ipaganap sa kalahatán ang m̄ga nauukol na tadhanâ n̄g Palatuntunang ito at ang tanang pagkáyarian sa m̄ga pulong.

b) Mangulo sa m̄ga pagpupulong n̄g KALIPUNAN at magpapanatili n̄g lubós na kaayusan sa boong pag-uusap.

k) Sumaksí sa pamamag-itan n̄g kanyang pirmá, sa katibayan n̄g pagkakaanib n̄g bawa't kapisanan.

d) Maglaglá n̄g atas sa Tagaingat-Yaman tungkol sa m̄ga pagbabayad na gawin.

e) Tuwing m̄ga buan n̄g Hulyo at Enero ay maghibigay sulit sa harap n̄g isang dakilang pulong n̄g lahat n̄g kapanig, tungkol sa m̄ga nagawá n̄g KALIPUNAN sa boong anim na buang natalikdán.

f) Sa pulong ay makapaghahayin n̄g kanyang palagay, n̄guni't hindi makakikiling sa alin mang kalooban kundi sakaling magkápatas.

g) Ang iba pang m̄ga gawaing nauukol sa Pangulo.

Sa pangalawang Pangulo.

Pang. 8. Ang Pangalawang Pangulo ay siyang hahalili sa Pangulo pagka ito'y hindi makapanungkol sanhi sa isang makatwirang dahilán. Sa bagay na ito'y tataglayin niya ang lahat n̄g karapatán at katungkulang naátang sa Pangulo.

Sa m̄ga pulong ay makapagpapalagay at makaboboto.

Sa Kalihim

Pang. 9. Ang Kalihim ang siyang maglingat n̄g m̄ga kasulatan n̄g KALIPUNAN, at magiging tungkol niya ang m̄ga sumusunod:

a) Magtaglay n̄g isang aklát na kalálagdaan n̄g m̄ga pamahayag n̄g pag-anib dito n̄g m̄ga kapisanan; isang pagtititikan n̄g m̄ga akta n̄g

lahat ng pulong na ganapin, at isang ukol naman sa mga katibayan ng pagkakaanib.

b) Gumawâ at magpatotoo sa akta ng lahat ng pulong ng KALIPUNAN, at magpahatid ng mga salin nito sa mga kapisanang kaanib.

k) Pumirmi sa mga katibayang itutulot sa mga kapisanang bagong anib.

d) Magpadalâ buan buan sa Tagaingat-Yaman ng kabuoang bilang ng mga kapanig sa bawa't kapisanan.

e) Tumawag ng pulong alinsunod sa nasa-saysay sa Palatuntunang ito, at ayon sa magulinin ng Pangulo.

f) Mag-ingat ng isang lambal ng bawa't kalatas ng Kalipunan, gayon din naman ng mga liham na tangapin nito.

g) Ang iba pang mga gawaing nauukol sa Kalihim.

Sa pangalawang Kalihim.

Pang. 10. Ang Pangalawang Kalihim ay siyang tatayong Kalihim pagka ito'y hindi makapanungkol sanhi sa isang makatwirang kapisanan; at sa ganito'y gaganapin niya ang lahat ng gawaing natatadhana sa tungkol na yaon.

(*Tatapusin*)

ALITUNTUNIN SA LOOB NG KAPULUNGAN.

Hunay ng pag-uusapan.

Pangkat 1. Ang mga gagawin ng Kapulungan ay inayos dito sa sumusunod:

a) Pagbasa ng akta ng sinusundang pulong, at ang pagtatakdâ ng mamagalingin dito ng Kapulungan.

b) Pagbasa ng mga sulat na tinangap ng Kalihiman.

k) Mga gawaing di pa natatapos.

d) Pagbibigay-alam ng mga Lupong Tagasuri.

e) Mga bagong palagay na isinulat.

f) Iba pang palagay na di itinitik.

Pangkat 21. Upang mabago ang pagkakasunodsunod na ito'y kinakailanang ipatantô sa Kapulungan at sang-ayunan ng dalawang bahagi ng mga Kinatawáng kaharap.

Sa paghaharap ng palagay.

Pangkat 3. Ang mga palagay na isinulat ay kinakailanang iharap ng isa man lamang na Kinatawán, at magpadalâ ng isang salin sa bawa't Kapisanang kaanib at isa sa Kalihiman ng Kalipunan, sanlingo muna bago dumating ang pulong. Ang mga palagay na di itinitik ó sa salita lamang ay kinakailanang pangalawahán ng ibang Kinatawán upang mapag-usapan.

Pangkat 4. Ang mga palagay na itinitik, kaylan ma't napaharap na, ay hindi mababawi ng nagpalagay, nguni't maaaring baguhin niya samantalang di pa napag-uusapan; ang mga di itinitik ay maiuurong ó mababago ng nagharap.

Pangkat 5. Kaylan ma't kakailananganin, ang bawa't palagay ó munakalâ ay ipatitilalim muna sa kapasalahan ng isang Lupong Tagasuring

ihahalal ng Pangulo, bago pagtatalunan ng Kapulungan.

Pangkat 6. Makapaghaharap ng pagbabago sa alin mang palagay na pinag-uusapan, at yao'y maaaring pagtibayin kung mapagtibay na ang palagay na binabago.

Pangkat 7. Maimumungkahing pag-usapang muli ang isang bagay na napagtibay na.

Sa pagtatalo.

Pangkat 8. Alin mang Kinatawán ay di maaaring magsalitâ hangang di itinutulot ng Pangulo.

Pangkat 9. Sa pagtutulot ng pagsasalitâ ay susundin ang mga sumusunod:

a) Ang Kinatawán na ang kanyang palagay ang pinag-uusapan ay siyang may katwirang makapagsalitang una, kahi't may naunang humingí.

b) Alin mang Kinatawáng nakapagsalitâ na tungkol sa isang bagay ay di na muling makapagsasalitâ ng hingil din doon kaylan ma't may ibang humihingí ng pangungusap. Gayon ma'y maitutulot ng Pangulo kung kinakailanang sa ikaliliwanag ng pinag-uusapan.

k) Sa ikaaayos ng pagtatalo ay pagsasalisisihin ang mga magsasalitâ, isang umaayon at isang hindi.

d) Ang bilang ng makapagsasalitâ sa bawa't munakala ay di hihigit sa anim, na tatlong ayon at tatlong hindi, at di lalampás sa limang minuto ang pagsasalitâ ng bawa't isa; nguni't dapat unawaing ang Kinatawán na ang kanyang palagay ang pinag-uusapan ay maaaring makapagsalitâ pa sa huli kaylan ma't kanyang nanasain.

e) Dapat pakingáng una ang mungkahing paghingí ng paliwanag at pasiyahang una ang alin mang "question previa" bago ipagpatuloy ang pag-uusap sa alin mang munakalâ.

Pangkat 10. Sa pasiya ng Pangulo tungkol sa pagtutulot ó hindi ng pagsasalitâ, ay makatutulot ang dalawang Kinatawán, at kung magkaganito'y hihingin ng Pangulo ang pasiya ng Kapulungan at ang kahatulan nito ang siyang susundin.

Pangkat 11. Hanga't nagsasalitâ ang isang Kinatawán ay di mababalam nino man, liban na lamang kung nalalayô sa pinaguusapan ó lumalabag sa Alituntunin.

Pangkat 12. Hindi makapagsasalitâ ang alin mang Kinatawán ng ikaaalipusta ó ikasisirang puri ng iba.

Iba't ibang bagay.

Pangkat 13. Ang pagboto ay maaaring gawing hayág ó lihim, at kaylan ma't hayág ay hindi makatatangi ang sino mang Kinatawáng kaharap sa pulong.

Pangkat 14. Sino mang Kinatawáng di dumaló sa mga pulong na itinatakdâ ng Palatuntunan ay mapaparusahang magbayad ng sampung céntimos (10) at ito'y mahuhulog sa kaban ng KALIPUNAN at malalaan sa mga gugol ng Kalihiman. Ang Kinatawáng makalawang sunod na di dumaló sa mga pulong at di nagbabayad

nḡ tadhanang parusa, ay ipagbibigay-alam nḡ Kalihim sa Kapisanang kinauukulan, at sa ikatlo pang pagkukulang ay mapapatiwalag ná sa Kapulungán, at ang pasiyang ito'y ipatatantó rin sa Kapisanang kinauukulan upang makapaghalal nḡ bagong Kinatawan.

Pangkat 15. Ang masagwang gawain nḡ alin mang Kinatawan ó ang paglalag niya sa mḡa palatuntunang umiiral nḡ Kalipunan ay sukat náng maging dahilan upang mapaalis nḡ Pangulo sa harap nḡ pulong; gayon ma'y makatutol sa Kapulungán ang násabing Kinatawan, at ang boto nḡ dalawang ikatlong bahagi nḡ mḡa kabharáp ay siyang lúbusang makapagpapasiyá sa tutol na yaon.

Pangkat 16. Ano mang pagbabago ó pagdaragdag sa Alituntutuning ito ay gagawin ayon sa tadhaná nḡ Palatuntunang umiiral nḡ Kalipunan.

Pinapagtibay nḡ ika 15 nḡ Nobyembre nḡ 1908.

"Samahang Mapagsikap."

Ang Kalihim nḡ Samahang itó, ay magalang na nag-aanyaya sa lahat nḡ kasapi sa pulong-karaniwan, na idáraos sa iká 8 nḡ Agosto, sa oras na iká 3 1/2 nḡ hapon, sa bahay nḡ Inḡat-Yaman na si G. Felipe de Jesús.

At ang náatasáḡ magbigay nḡ panayám ay si G. Filemón Tanchoco, pagkatapos suriin at ipahayag sa madlá aḡ mḡa nalikom at nagugol na salapí sa beladaḡ idinaos nḡ Samahan noong iká 27 nḡ Hulyong naglaan.

Isinasamó ang mahigpit at maagaḡ pagdaló.

Ikáw ba'y magkuró!!

(Sa aking Bulaklak.

Kay walá mong lingap! Kay walá mong awá!
Lagí nang tahimik, tuwí na'y payapá,
hindí na winaring

ang pagpapabayá ay aking dalitá
at ikasawí nḡ palad na dukhá!

Dí na ginunitá! Dí na pinagkuróng
isáng káluluwá sa dusa'y gugupó,

sa hin lí pagpansín,
ang abáng buhay ko'y kagyá't malúlugsó
sa lumbáy, bagabag at sa pagkahapó!

Tugón ka na sana at dilidilihin
ang aking pagsamó, tapat na paghain,

Huwág maniwalang
ang ulilang pusó'y dí na malalagín
dí na maluluhá sa dí mo pagpansín.

Ikáw ba'y magkuró! Sandaling linaḡin:
kung ikáw bang iya'y mátulad sa ákin,
dí ka ba mamangláw?

dí kayá itangís at iyóng isiping
ako'y waláng habág at waláng damdamin?

Halá ngá... sabi na, iyong ipagtapát
kung hindí totoó ang sabi kong lahat;
dí ba kung sakali

na ikáw na iya'y humihinḡng habág
kung dí ka tuluta'y halos ikaiyák?

Nḡuni't sa abá ko! Ayaw kang sumagót!
Winaláng bahalá ang lahat kong lungkót,
at ikinatutuá

ang ako'y mámalas sa pagkakalugmók
sa banig nḡ hirap at madláng himutók!

Huwág ka bang ganyán! Ikaw ba'y maawá!
Dí likás sa táo ang maging dakilá
sa gawáng pag-apí;

umapí ay labág sa bawal na nasá,
maawá ay siyang sagisag nḡ diwá!

Iyán ang hangád ko! Itó ngá ang tunay,
lunggati nḡ pusóng tapát at dalisay;
mangyari ay ikáw

ang paraluman ko't siyang tangḡng búhay,
na pipintuhin magpahangáng hukay.

PAROPARONG BATA.

Malulos, Bul.

LA ESPERANZA

A mi bella "AZILEF"

Allá en los recónditos pliegues del corazón humano, existe escrito con caracteres de oro una palabra, y que sola ella basta para aminorar los innumerables males de que se halla sembrada esta penosa y pasajera senda de la vida: "la esperanza".

Ella hace levantar y erguir la frente del misero mortal que la calamidad y la desgracia le han hecho su vil juguete, oprimiéndole bajo el indómito peso de su acerba crueldad...

Ella constituye la salvación del infeliz navegante, que perdido entre las inmensidades del océano, y combatido por la inconsciente furia de las encrespadas olas, se anubla su frente con el futuro infortunio, se acobarda y se entrega en manos de la desesperación...

Ella ciñe con el laurel de la victoria la frente del feroz guerrero que, cubierto de llagas y de heridas el erguido cuerpo, se lanza á la sangrienta lid, medio revestido de valor y de cobardía...

Ella constituye la felicidad de los amantes que, cansados de la vida por fútiles desengaños, yacen medio muertos deplorando su suerte, alejándose de esta vida y acercándose á la eternidad, para dormir el sueño eterno de la muerte. Mas ella les infunde vida, resucitando sus amores ya muertos por fatales desengaños, haciendo de ellos, miserables y desgraciados que son, felices y aventurados amantes.

Ella, en fin, labra y brinda la felicidad de este, que arrestado por crueles pesares, gime y suspira, porque una mujer, la bella hija de Filipinas, le hace sufrir mil y mil penalidades.

Ella, en una palabra, es el bálsamo, que cura los males de la vida es la misma vida. . . . , la salvación del misero mortal. . . . En ella está todo. . . .

"¡Ama y espera!" esta es la norma que en mi sendero llevo. Ama y espera, esto es lo que la esperanza me dicta en lo profundo de mi corazón.

Ama, me dice, porque es preciso amar para ser amado; espera, porque tarde ó temprano se realizarán tus dorados sueños, y verás ceñida tu frente con el laurel de la dicha y de la felicidad. . . .

"Ave" yo te saludo ¡oh arca de salvación. . . ! y te ofrendo el triste lirismo de mi ferviente veneración. . . .

ORDNAEL de NOSBAJ.

BUKAS NA LIHAM

Makabud, 25 Hulyo 1909.

G. Namamahala ng "BANGON."

Sn. Pedro Makati, Rizal.

Mahal na Ginoo:

Gaya ng naipanako ko sa inyong buhat dini'y pahahatdan kayo ng mga bagay-bagay na nangyayari sa dakong iri, ay tutuparin ko ngayon.

Una munang ibabalita ko sa inyo ay ang napagsasapit dini ng pahayagang itong inyong pinamamahalaan. Dini po ang BANGON ay kinalulugdang basahin ng madla, at araw-araw ay dami at dami ang mga mangbabasa, sayang lamang at walang maibigay ang Tagapanangasiwa ng inyong pahayagan sa minimithi nilang mga hulng bilang.

Ang mga tagarini ay kasalukuyan ngayong pinupupog ng mga kandidato at ng kanikanilang leader para sa iba't ibang katungkulan; narriyan ang para presidente, gobernador, tercer miembro at diputado.

Ang matunog na kandidatong dini'y napagdiddinig para gobernador ay si G. Lope K. Santos; para tercer miembro ay si G. S. Apacible, at para diputado ay hinihiling na si G. Revilla ang mulng manumbalik. Bagama't nakikipananggaw na pilit ang astuto at usting na si G. Dancel para gobernador, at para sa tercer miembro ay ang matalino at politiko si G. Lucas Santiago.

Buhat dini ay nabalitaan ko ring ang kandidatura po raw na ito, ay naglakbay sa Sn. Mateo at dahil sa kalakasán ng ulán ay di nangyari ang papulong na kanilang tinangká, gayon na'y nagusap upang na lamang ang mga kandidatong Dancel, Lucas Santiago at Co. susog sa mabuting paraang dapat gawin nila sa kanilang ikapagwawagi.

At may higing pa akong ang huling ginoo ng nabangit ay siyang magiging samantalang tercer miembro, yamang si G. O. Amado ay nagbitiw dahil sa kandidatura niya para gobernador.

Ibinabalita rin namin sa inyo, G. Namamahala ng BANGON... na ang paré ngayon ng Montalban ay kastila. Mabuti naman siya, ang aming pagkakabalita, masipag at maidadagdag pa nating di na nga kailangang alisin pa. Dapa't kinakailangang ipaalaala sa mga taga Montalban na nararapat munang ibaon sa limot ang nagdaang himagsikan; itapon muna ang kanilang mga pusong pinaglulumutan ng mga aral at halimbawa ni Rizal; patabunan muna ang pagkakabubô ng kanikanilang dugô sa lawak ng digmaan at doon sa Bagumbayan na naging Gólgota ng ating mga Martir, at lisanin ang mga kaluluwang kinatatamnan ng mga binhing nahasik sa parang ng digmaan dahil sa asal ng mga lipi at inangkan ng mga pareng kastilang iyang, aywan kung bakit nakatitiis pang mabuhay, uminon, at magpasasá sa bayang ito na halos kalahatlahatang mga nilikhá dito ay nagsisiyambá at nagmimithing makapaghiganti, dahil sa kanilang mga inasal na pagpapaluhá sa mga balo at ulila, sa paghawan

NAGTATAKA AKO!

(KAY GAT DUSA.)

Nagtataka ako:

di ko madalunat matáy kong isipin, ang isang Gat Dusing nanngangarap mandin sa isang pag-irog na nasang angkinin...

Nagtataká ako:

kung ang bawa't samóng ihatid sa akin ay tinutugon kong walang mararating, bakit ngayo'y halik ang siyang hihingín?

Nagtataká ako!

Hindi mo ba tantong ang halik ay isang dakilang sumpuan, ang halik ay tali ng pag-iibigan ng dalawang pusò, hangang sa libingan?

Hindi mo ba tantong

ang halik ay doon sa nagmamahalan at hindi sa mga walang hinihintáy na dapat marating magpakailan man?

Ikaw'y magkaisip!

Ang katotohana'y

talagang nanngarap itong si Gat Dusa.

Sa pagkakatulog ay kinakabaka

ang mga anitong walang kaluluwa, dahil sa mabisang

init ng katawang ipinagdúrsa.

Namamanghá ako sa kinátatawá't

Miguel "Walang Sugat" yatá ang kapara...

Kay kahabaghabag!

Nagtataká ako,

at dapat pagtakhán ang sabling limuting nagkakahulugán na ikaw sa aki'y naging mapalad na. Sarap na bigkas't inam ipamanság!...

Diyata't ang sagót, na: *di maaamin ng puso ko't dibdib ang iyong paggilir,* ay isang pag-asa't tagumpay sa turing?

Ha! ha! ha! ha! ha! ha!...

CHARING.

LOS OPERARIOS FILIPINOS

Almacén de comestibles y bebidas del país y del extranjero.

CENTRAL:

6 Villalobos, Quiapo

SUCURSAL:

277 Tabora, S. Nicolas.

sa mga bayaning nagpamulat ng ating mga matá; bago matis na ang ganyang paré ang siyang tumangkilik at siyang sa ati'y tumulong upang bigyáng patabá ang atin-ating mga kaluluwa sa ikaaakyát sa Kaluwahatian.

Hangang dito na muna ang pagbabalita ko sa inyo, at sa isang sulat ko'y tutukoy naman sa bayang kalilipatan ko pagkatapos ng mga araw na ito, at tuloy mag-utos ng kaya,

Sa inyong bagong lingkod,

Pacifico DIWANG-TUBIG.

Pangarap ng Makatà

(Karugtong.)

Dalawang araw ang nakalipas mulá ng maginip si Makatà, at noo'y umaga.

Sa baybaying dágat ng bayan ng M... ay dalawang binibini ang malayang naglililiwaliw, mahinay na mahinay ang kanilang lakad, at maandi'y mataimtim na sinasagap nilá ang kawiliwiling simoy na inilalahandog sa gayong kalyaayang sandali.

Ang kalawakan ng dágat na kanilang nata-tanaw, ang malagaslás na simpok ng álon na halos makabasá sa kanilang mga páa, at ang kalinisan ng buhannging kanilang niyayapakan ay labis nang makapawi ng kanilang kalungkutan kung mayroon man sakali. At kung mairaragdag pá dito ang masayang humi ng mga ibong nagsasalimbayan sa kanilang tapat na wari'y ipinagtatalik ang kanilang paglilibang sa mga lugal na yaon, ay dapat na nãang masábi na sila'y mapapálad.

Si Lualhati at si Sinag-talà ang dalawang binibining iyan: kapwá silá maganda, kapwá sila may mga nãiting kaákit-ákit at may mga sulyap na mapanghalina; anopa't ang kanilang katanngian ay malimit ding pangarapin ng maraming pusong uhaw at sabik sa ligaya ng búhay.

Patuloy ang nanayad nilang lakad, at pama-ya-maya'y magsalitá ang isa:

---Mahal kong kaibigan---ang pasubali ni Sinag-talà---may ilang araw nang lililíhi ko ang tayo'y magkásama sa ganitong lakad.

---At bakit? may-mahalaga ka bang sasabihin?

---Hindi naman gaano, nãuni't makabuluhang bagay.

---Diyata, kaibigan? Kung gayo'y halina rito at tayo'y maupó.

Yunáo silang dalawa, at sa di lubhang nalalayo roon ay nilapitan ang malaking ugát na nakalimbutod sa lupa ng isang kahoy na patáy, at doo'y magalak silang nagsiupó.

---Ano ang sasabihin mo?---ang nakanngiting tanóng ni Lualhati ng sila'y nakaupo na.

---Hindi ka kayá maglilihim, kaibigan, sa aking uuisain sa iyo?---ang may nãiti ring sagot.

---Sabihin mo ná---ang masayang tugon naman ---at kung nalalaman ko'y maasahan mo ang aking pagtatapat.

---Diyata?

---Tunay.

---Baka hindi?

---Umasa ka.

---Totoo...?

---Totoong totoo...!

Nagkátawanan pa mandin ang dalawang yaon sa gayong sagutan nilá, bago muling nagpatuloy si Sinag-talà.

---Alam kong sa mulá pa ay mahalaga sa iyo ang ating pagsasama, at hangang sa mga sundaling ito'y umaasa rin akong hindi ka maglilingid sa akin ng ano man lamang, kayá

wala akong alinlangan ng paguusisa tungkol kay

---Kamino? ituloy mo---ang wari'y may pagkasabik na sagot ng kaharap.

---Kay...---at maudlot na namán ang salita, na tila nagaalanngang ibigkás ang kanyang nasasaloob,

Alám ni Sinag-talà, na si Lualhati ay isang tapat na kaibigan; nãuni't hindi rin naman kailá sa kanya na hindi ang lahat ng damdamin ng gangaya nilá ay nararapat na ihayag, kahit sa lalong iginagalang ng kanilang búhay.

Tunay nãá, na ang di paglilihim ay bunga ng mabuting pagsasamahan, at yaon, higit kailan ma'y dapat na sanang maging saksi sa ikatutupad ng kanyang minimithi. Datapwa't bakit siya natigilan? Bakit hindi maihayag ang tunay na tibok ng kanyang pusô...? ¡Ah, sapagka't nalalaman niya ang halaga! Nalalaman niya ang kakakilaan, ang úri, ang kulay ng kanyang inausig!

¿At sino si Sinag-talà kay Lualhati at gayon din si Lualhati kay Sinag-talà, na di paglilihiman, lubha pa't ibabatay sa nãalang pag-ibig? ¡Oh, ang pag-ibig! Ilan sa pangalan mo ang nakasapit sa lalong kakilakilabot na hangá!

Sino sino ang nangapariwará dahil sa iyo!

Ilan na ang paniniwalang nabigó, na ikaw rin ang sanhi!

¡Kay taas ng iyong kapangyarihan!

¡Kay laki ng iyong nasasakóp!

Kung minsá'y nagiging saksi ka sa kaapihan ng isang hindi dapat maapi, at kung minsan nama'y dahil din sa iyo kayá may mga púsong nakararating sa taluktók ng kaligayahan, at mulá roo'y inaawit ang kanilang pagwawagi. ¡Kay taas ngá at kay laki ng iyong nasasaklaw!... Anopa't sa madaling sabi, kung wala ka, kung wala ang pag-ibig, ay wala rin ang Sangkatauhan

Ilang sandali ang lumipas na walang umiimik sa dalawang binibini; si Sinag-talà ay patuloy sa pagaalanngan kung kayá hindi mabuká sa bibig ang nasang alamín, at si Lualhati nama'y lalong nasasabik sa pagnanasang matalastas kung sino yaong hindi masabisabi sa kanya, bagama't ng mga sandaling yao'y isang di karaniwang tibók ang nararamdaman sa kanyang puso.

Naalala ang isang maligayang *hapon*, sumagi sa kanyang gunitá ang mapalad na sandali na kaunaunahang naghatid ng mahahalagang palapisipan sa kanyang bait, nalarawan sa kanyang mga mati ang magandang tikas ng isang bagong *Florante*, hangang sa nabasa sa sarili ang mga pasaringán nilá ng mga sandaling yaon: ---Hahamakin ko ang lahat kung ikaw ang sanhi!--ang malambing na sabi sa kanyá.

---Iya'y kabulaanan.

---Tapát ako sa iyo.

---Sa akin...? Hiwaga! Balintunà!

---Nagaalanngan ka?

--- !

---Bakit di ka sumagot?

---Oh, Makatà, sukat na ang kasinunġalingan...!!

---¡Oh, Luallhati, dahil lamang sa iyo!

Ang mġa huling salitang iyan ang gumigiyagis sa alaala ni Luallhati, sapagka't ang kanyang kaharap, ang kanyang kapanayam nġayon, ay siyang sinumpaon ni Makatà na kaylan ma'y hindi paglililuhan. Datapwa't gaano man kalaki ang mġa tuligsāing naghahari sa kanyang pagkukurò, ay hindi nagpahalatà at masayang sinabi:

---Sinag-talà, kaibigan ko, bakit hindi mo masabi kung sino yaon, nagaalaala ka ba?

---Hindi...---ang banayad na tugon.

---Gayon pala'y bakit? Hala, sabihin mo na ---ang may pag-along salita ni Luallhati.

Buntong hiningġa lamang ang bilang naging sagot ni Sinag-talà, at wala nang nasabing ano man.

Nang mġa sandaling yao'y napailalang halos ang kanyang diwà sa malawak na himpa-wid nġ mġa suliranin, maiitim na hinagap ang sumusurot sa alaala, pawang masusunġit na gunità ang halos makasunog sa kanyang kaluluwa at katauhan; ano pa nġa't nġ mġa oras na yao'y dalawang bagay na mahalagà ang halos magwindang nġ kanyang pusò:

¡Oh, kung siya'y limutin ni Makata, kung siya'y pagliliman ni Luallhati.....!

Datapuwa't, gaano man kalaki ang kanyang pagdaramdam noon, ay hindi rin lubos makapanang, palibhasa'y nauulinig pa mandin at nababasa sa kanyang pag-iisip ang matatamis na pangako nġ kanyang irog nġ huli nilang pagkakanig, wari'y nababakás pa nġ kanyang mġa tanaw sa maligayang bughaw nġ Langit ang kaaya-ayang sikat nġ buan noon, parang sa kanyang mġa pandinig ay nakikisaliw pa ang mġa salitang:

---Ginigiliw kong Sinag-talà, tanġing sa kandunġan mo lamang malalagot ang aking hiningġa...!

At tinutumbasan namán niya nġ malumbing na sagot:---Irog kong Makata, ikaw na ikaw lamang ang siyang magaari nġ aking pag-ibig, búhay at kaluluwa.....! at pagkaraan nġ gayong matatamis na paklilan, ay mġa piping sumpà naman nġ sinta ang siyang sasaksi sa kanilang pagsisinayà.

¡Kay palad nġ umibig....!

¡Kay ligaya nġ ibigin....!

Anopa't ang gayong mahahalagang sanglâ nġ kanilang suyuán, ang di magpanibulos sa malunġi niyang gumiguni na, "Ibig nang magkulinlim ang maligayang araw na kanyang hinaharap." Kaya nasabi sa sariling:—

—Hindi maglililo si Makatà sa aming pag-iibigan. Nġuni't sa kabilâ nġ gayong pananalig, ay kung bakit isinusurot mandin sa kanyang gunità ang isang katotohanang masakláp, na siyang pilit nagpapalungkot sa matapat niyang pag-asa; kaya't hindi kinukusa'y napabuntong hiningġa na namán.

---May dinaramdam ka ba?---ang di napigilang tanóng ni Luallhati nġ siya'y makitang naglilhimutók.

---Wala, tayo na umaawi, tanghali na,—ang malungkot na sagot ni Sinag-talà, at sinabayan nġ tindig.

---At ang sasabihin mo?

---Sa iba nġ araw.

---Ah! ayoko.

---Kailan ang iyong ibig?

---Nġayon na.

---Kung gayo'y halina at sasabihin ko sa iyo, sa ating paglakad,---at sabay kinawit ang kamay ni Luallhati, tumindig namán ito, at yumáy na sila.

Parang *malikmata* ang panahon sa kanilang paglakad nġ mġa sandaling yaon pagka't ni sino ma'y walâ nang umimik, at para bagang nagkakaalam na sila nġ mġa nasasaloób, at hangang sa sila'y nagkahiwalay ay hindi na naungkat ang natutungkol sa kanilang pinag-uusapan.

Bawa't isa'y tumahimik, si Sinag-talà ay sa pag-asang makikilala rin sa panahon ang tunay na kahulugan nġ mġa bagong hiwaga na namamasid sa kanyang giliw, at si Luallhati nama'y hindi mapagsiya ang totoong kulay at wagás na uri nġ mġa dandaming nilikha nġ kasalukuyang mġa araw, na mahinahong inihahandog sa kanyang *masa* at batang pagwawari, kaya't natira rin sa pag-asang balang araw ay ipakikilala rin nġ mġa pagkakataon ang tunay na kahulugan nġ mġa bagong tibók na nararandaman sa kanyang pusò.

Anopa't, ang dalawa mating binibini, ay kapwa noon may mġa sandaling inaantay, upang ganáp na magpakilala sa talagang kahuhuganan nġ kanilang mġa palad...

¡Oh, hiwagà nġ pag-ibig.....!

TALIBġSO.

(*Durugtuġgan*)

HIERÁTICA

En el rincón silente de un templo, ensimismada Yacia, triste y sola, un alma en oración,
Que al ocultar al mundo su linda faz velada,
Parecía ofrendarlo a Dios el corazón.

Todo negro en su veste, la mística enlutada,
No obstante fulguraba en la augusta mansión;
Y en sus mirares lánguidos de virgen olvidada,
Brillaban los vestigios de una intensa pasión.

Hija de la ternura y del dolor, quién sabe
Si aquella alma, en la aurora de su vida latente,
De crueles fatalismos ha apurado el brevaje...

Porque en su rostro angélico tan dulcemente grave,
Vi un algo que recuerda la luz de un sol muriente,
¡Algo como el desmayo tropical de un paisaje!

PARIS.

Eleuterio Rodríguez

ABOGADO

Parañaque, Rizal, I. F.

TUNGKOL SA PAGAWAAN NG SARDINAS

Natunghayan ko ang mungkahì ni *K. Sariwaan* sa mġa taga Malabon at Nabutas, na lumabas sa Blg. 10 ng pamahayagang itó, tungkol sa pagtatatag ng isang Samahan ng Pągawaan ng Sardinas.

Napakahalagang mungkahì, hindi lamang sa mġa taga Malabon at Nabutas, kung di rin naman sa boong bayang Pilipino.

Sukat na ang mġa naiulat ni *K. Sariwaan*, upang ipagkaroon ng mainam na hanġarin at ng ikapagtamo ng lalong kailanġan sa ating pamumuhay at kalagayan. Sa madaling sabi ay sapat na makilala ng mġa tinatawagan ang pilit na mapapakinabang ng bawa't isa sa gitna ng ating panglulupaypay sa kabuhayan.

Nguni't yamang isa ako sa nagtatalik sa pagbuhay ng ating kalakal, at isa ako sa nagsisikhay upang ang mungkahì ni *K. Sariwaan* ay huwag maunsiami sa tangkay ng pagwawalang kibò na gaya na ngâ ng nangyayari na ni isa ma'y walang tumitinag, at tila ang ganitong mahalagang bagay na pagmumulan ng libo libong piso at ikatitighaw ng ating pagkapí sa pangangalakal sa harap ng mġa timawang dayuhan ay isa lamang pangarap, kaya't isa rin naman ako sa tutulong sa pagantig ng kanilang damdamin, at kung maaari lamang at kaya ko pa, ay isa ako sa mġa sasama sa lakad, upang ang kaliitan ko ay makatulong man lamang kahi't bahagya.

Sukat na ang pagaalinlanġan; iyang pagaalinġang balót ng malí at balabalaking palagay, upang maitampok natin sa tugatog ng pagkadalila ang isang pangangailanġan sa buhay. Ang bayang saganà at maimpok sa pangangalakal ay bayang bihasa at malakás sa sangsinukob. Nandiyan ang bantóg na Amérika at Inglatera, uliran ng aking sinabi. Pag ang bayan ay walang sariling kabuhayan, ay mahinà, at karaniwang pinagdudumngan ng mġa taga-ibang lupa, upang samantalabhin ng kanilang kasakiman ang pagtutulugtulugan niyá.

Ang bayang pabayà sa kanyang kakayahán, ay api-aphan at kaylan ma'y hindi magkakaroon ng mabuting kapalaran. Kaya't yamang di hingil ito sa mġa kababayan kong taga Nabutas at Malabon, lalong laò sa mġa may palakayang Bating na mġa kanayon ko, ay unaasa naman ako sa maagap nilang pagkilos, sapagkat alalahanin niyó ang isang matandang kawikaan na anyá'y: nasa agap ang kaligtasan.

Ang mġa mamamalakayá ngâ ang una kong pinaguukulan ng aking pagkatig sa mungkahì ni *K. Sariwaan*, sapagkat nakilala kong malaking kapakinabangán sa kanila.

Tunay, at sa akala ko'y hindi lamang sa pangangailanġan dito sa Pilipinas ng isang ganayang pagawaan; ni hindi sa pakikiagawbahay sa mġa taga ibang lupain ó kaya'y sa tawí nang pagpapasasá ng mġa may umbayang insik kung dimarating ang pagkakatusák ng isdâ na siyang nakasasakmál ng gayong kamu-

rahan, na gaya ng naipaliwanag na ni *K. Sariwaan* sa kanyang lathalà—kung di rin naman sa pagbuhay sa mġa palakaya, na siyang búhay rin naman ng may ari at nananamahan.

¿Bakit?—sapagkat hindi maaaksaya ang karamihang isdâ, hindi mamumura ang bilihan, gayon din ang mġa tindang bayan ay magiging agaran, bagay itong ikasusulong ng pangangalakal sa isdâ sa ano mang paraan, at sa ganito'y maiiwasan ang pagbarata ng mġa insik sa mġa kaawa-awang mamamalakaya.

Nguni, sa anong paraan ang pagtatatag ng Samahan ng pagpapagawâ ng *Sardinas*? nárito ang hirap—oo, mahirap, pagkat aywan at baka di ko lamang natatalos—walâ pa akong nakikilalang pilipino na marunong ng gawaing itó. Ito ang dahilan ng pagaalinlanġan ng mġa nákausap ko nang mġa may palakaya dito sa amin, dahilan kung iisipin ngâ namán ay may katotohanan.

Palibhasa'y udyok ng aking budhí na ang mungkahing ito ay huwag masayang hangga't maaari, kaya't dahil dito'y nanánalig ako sa kaadhikang *K. Sariwaan*, na magbibigay siyá ng lalong linaw, ó sa papaanong paraan ma-itataguyod ang nabanggit na Samahan.

MIGUEL ANTONIO.

Tanġos, Nabutas.

Ika 30 ng Hulyo

Kay Remedios Rodriguez.

Ang bawa't pagaspas ng mġa halaman, ang bawa't pag-awit ng ibon sa parang, ay nauúnawang may galák na taglay at nanġag dudulot sa pagsapit nitong iyong kaarawan.

Ang araw na ito'y aariing Langit, lugod at luwalhati sa tuwing sasapit, at iyan marahil ang siyang bibihis sa nagdaralita't nabibilibiran ng isang pag-ibig.

Liwanag ng buwan, kinang ng bitwing pananglaw sa gabi't lunas sa damdamin, wari'y nagbabadhâ ng di ko malining na mġa ligaya

sa may dusang dibdib ng isang pag-giliw.

Ganyan ang lagay ko, kaya't naghahandog sa mġa yapak mo ng isang pag-irog sanhi sa pagsilang ng iyong alindog na siyang pumukaw at nagbigay alih sa pusò ko't loob.

Kaya tangapin mo ang nakayang alay nitong kahit dukha'y wagas na magmahal, at lumawig nawa ang inġat mong buhay sa lubhang payapa na aking taguri magpakaylan man.

PANUOB.

Malabón, Rizal.

Paalaala at mungkahi

Handóg sa kapisanang "Bagong Sinag" sa Sampiro, Rizal.

Waláng nag-uudyók, pagka't di naman gawí ang unupát sa damdamin nḡ may daudamin, lalong lalo na sa mḡa iginagalang kong mḡa manghahalal sa bayan nḡ S. Pedro Makati at sa kapisanang pinaghahandugán nitong munting kasaysayan, kundi bagkús, ipinadadampí sa kanihanila ang naglalatang kong pusò sa pag-ibig na makitang ang bayang ito'y maging ulirán nḡ kapwa bayan.

Sanhi dito'y pahát man sa katalinuhan at salát man sa kabuhayang gaya nḡ inyong pag-kaalam muláng maging batà, itong natitiwalág ninyong kababayan, nḡuni't nakikihamok kundi man sa pamamagitan nḡ patalim kahit sa pul-pól na panitik, sa hanḡad na matampók ang bayang kinágisanan sa harap nḡ kapwa bayan, at Bansá sa kapwa Bansá.

Saksi ang di kakaunting kasaysayang pinamuhunanang nḡ sikap, sa láot nḡ mababangis at ulupóng na mḡa kaaway nḡ karanḡalan nḡ bayang Sampiro, na di nanghinuha munti man, nangiml, natakot, sa kanino mang pantás, mayaman, kamag-anak, kaibigan ó kababayan kahit sa lihim at háyagan, kaylan ma't makikitaan nḡ nasang gahisín ang taglay na karanḡalan nḡ náulit na bayan, ang mḡa anak niyang marunong magmahal, agad pinag-nukulan nḡ abot na kaya, upang makapanumbalik sa malinis na landás na kanyang tatalikuran ó tinalikuran na, at nḡ ang kanyang hidwang paghahakà sakali man, ang hidwang pagtataguyod nḡ hawak na tungkol, ang hidwang pagpapasunod sa bayan, ang hidwang pagpapayamang sa mahirap kukumin, ay maalaalang lipulin sa isip yayamang ang tunḡo nḡ ating mḡa damdamin ay sa madaling pagsasarili.

Di ko na maikakait sa aking mḡa irog na kababayan na sumantalang nabatid na nilá ang imbót niring pusò, at sapagka't nálalapit na ang hálalan na talagang paghahalili nḡ mḡa Punong Bayan at iba pá, dahil dito'y inanyayahan ko ang inyong mḡa kalooban magmulá sa nḡayon, na papagindapating busugin ang taglay ninyong pagmamasiid sa mḡa taong pipiliing magiging Punong Bayan, di lamang sa taglay na kasapatán ayon sa aking pagka-kaabot, kundi mapangḡinḡabayan pa sa pag-adyó sa mataas na kadakilaan nḡ ating minamahal na bayan sampú nḡ mḡa mamamayan.

Di sa pangḡumang bait, náriyan ang mḡa GG. Celestino Chaves, Francisco Quintos at Marciano S. Mateo, pawang makabayan at matatalik sa pag-tusig nḡ ikadadakila nḡ kanilang bayan, na di kailá sa inyó. Handugán nḡa silá at marahil kun sa ganitong layunin ang ipagaanyaya sa kanilá'y may pagasa akóng di nilá ipagkakait ang puspos nilang kakayahán sa ganitong mḡa tungkulin.

Malaon nang panahong uhaw tayo sa pagkita nḡ makapagpapasunod nḡ madlang kagalingan at makahahangó sa tinatawid nating kasalátin, nḡuni't sa mḡa ginoong násabi ko ná sa itaas nito'y sakali ay nalapit na masumpungán natin ang batis nḡ kaginhawahan. Aking pinaabot, tuloy nangḡumana na sa marami kong mḡa kababayang tagá Sampiro, at pagdulóg sa mḡa ginoong itó, at nagmumungkahing alangalang sa kapurihan nḡ ginigiliw nating bayan, sino man sa inyó't pagkaisahan nḡ marami ay sumunod na ó kaya'y kusà nang ipakilala nḡ háyagan, upang ang nagkukuling mḡa kalooban nḡ mḡa manghahalal ay huwag nang mabilmit nḡ mḡa kapós na kaya sa katungkulan.

ISANG HAMAK.

Pulo 26 Julio, 1909.

Sa kaarawan mo

Nḡayón pa ay hinahandugan ko na ang mahal kong kakilala na si Bb. Esperanza Gozon, nḡ isang *muligayang bati*, sanhi sa kaarawan nḡ kanyang pagsilang dito sa sangmaliwanag, na iya'y ang unang araw nḡ Agosto.

JOTA SA BUNDOK.

Mḡa butó nḡ sili

---Kulás, sagutin mo nḡa akó: anó ba ang "política?"

---Ang paglinláng nḡ táo sa kapwá táo, ó nḡ bayan sa kapwá bayan.

---Hindi, hombre. hindi. Ang "política'y" ang paghahaplás nḡ lanḡis nḡ "Conanto" sa kukote't balugbóg nḡ mḡa elektor. Tatandaán mo, hané? At anó ang "política" sa wikang tagalog?

---*Kanin* pô...

---Marahan, Kulás.

---Ah, pikaro, saán mo dinalá ang kuwarta?

---E ipinagpagawá ko pô niré...

---Ou, diyata't sa kaunting bagay na iya'y naubos mo ná ang kuwatang bigay ko? Mag-sabi ka nḡ totoo: saán mo dinalá?

---Sumagot ka. Saan naroon?

---Ayaw mo bang sabihin?... Dumapá ka!

---Sasabihin ko na po. Nakatagò po rini sa bútas nḡ kawayan.

---Ahá! mabuting batà, marunong magsimpin sa pamumuhay!

---Egong, halika nḡá. Sino ba sa mḡa talang iyan ang nagugustuhan mo?

---Si... si... aleng Ploserpida pô.

---Ehé! diyata't napupusdan mo si Ploserpida?

---Talagá po, at eto't nagpapatubò ako nḡ bi-gote, bumilí ako nḡ salamín, nagpagawá ná nḡ!

marikit na larawang sadyáng ireregalo ko sa kanyá, nagpatabas ng damit na pamustura...

---Ohó? E ang ulo mo, sinukat mo na ba?

---Bakit po?

---Pagká't ang tuktók mo'y may pagkatalapyá. Patingin ka kayá muna kay Dr. Octavio.

---Bakit po?

---Abá! Sapagka't hindi ka maiibig ni Plo-serpida kung ganyan.

---Bakit po?

---Ah! Sapagka't may úkit ang humbu-nan mo...

Si Adán ay hanḡós na hangós na dumating sa bahay. Pagkákita sa kabyák ng dibdib ay nagwiká:

---Eba ko, mainam na balitá. Nálalaman mo ba ang sabi ng aking mḡa panginoon?

---Ano iyon, aking Adán?

---Na... ako raw ay umurong ná dito at doon naman sumulong; kaya't uurong na ako't bago susulong pagkatapos.

---Ehe? Ikaw nga pala'y isip lamók lamang. Diyata't bibitiwan mo itong, bukod sa may inaasahan kang muling paghohonorable ay sa-sahod pa sa boong limang buang singkad, ng walañ katigatigatig! Magtigil ka nga niyang kaululán mo.

---Eba ko, lalong honorable, doble honorable ang aking tinutunḡo: Honorabilísimo don Adán.

---Ke doble ni ke numò mong nabulók; nápa-káhanḡal mo. Hindi mo ba naiisip na binibilog lamang ang ulo mo ng mḡa lelong mong iyan? Ikaw ng ikaw ang ipinapain nila sa lahat ng kuskós balunḡos, at kung kinukulugán ka nana'y walá silang magawá. Iwan mo ang iyong pagkahonorable at ang tatlong daang piso buan buan, at kung matalo ka? maibibigay ba nila ang sueldo mo hangang Disyembre?

---Eba ko, hindi mo naiintindihán. Ito'y gagawin ko dahilan sa mḡa *razones de alta política*. Hindi mo naiintindihán; siya ka ná.

---Kung gayon pala'y susunod ka ngá, magbibitiw ka ngá? At ang mḡa tarhetang naipakalat mo na, di babaguhin na naman? Lukó-lukó ngá palá itong asawa ko...

---Anó, ano ang wika mo?...

Plís plás búg bóg pim pong taralán taralín,
taralán taralón,
kay Eba'y naglambing
ng lambing linggatong
si Adán kutinting
balitang tuparrón.

TIO JUAN.

Mḡa hatol na mahahalaga:

Pagpili ng mḡa lamán

Ang lamán ng bakang batá ay masinsin, makinis at bukás ang mḡa kilábot, at ang kulay ay mapulang matingkád. Ang kulay ng tabá ay malamang ang hilig sa putí kay sa dilaw.

Ang mḡa lamang nangngitím ay bihirang maging mabuti.

Ang kilabot ng lamán ng baka ay masinsin kay sa kilabot ng lamán ng toro, at ang tabá niyón ay maputí kay sa tabá nito. Ang payát na lamán sa baka ay di napakapuláng gaya ng dito sa hulí.

Pagbilí ng lamán ng tupa'y dapat maslang mabuti ang mḡa ugat sa líg: ang mḡa ito'y mabugháwbugháw kung ang lamán ay bago pa nguni't kung laón na, ay kulay verde ó kaya'y madiláwdiláw.

Ang dunḡis ng pagkasunog.

Kung nasusunog ang damit sa pagpiprinisa ay nagkakaroon ng dunḡis na mapulang madilawdilaw; itó'y naalis sa pamamagitan ng paraang sumusunod:

Magtalop ng dalawang sibuyas, gayatin at saka pigáing mabuti ang katás. Ang katás na makukuha'y haluan ng isang onzang (30 gramo) sabóng putí, dalawang onza ng tinatawag na "galactita," at mḡa 180 gramong suká, bago pakuluin. Paglamig, ay ihantád na mabuti sa araw ang lugal ng damit na may dunḡis bago pahiran ng pinaghalohalong iyon: Pagkatuyó ay labhán sa tubig at pakuluán, at mapapawi ang dunḡis.

66 MARIKIT - NA 99

Malaking gawaan at tindahan ng mḡa sari-saring hugis na sapatos na pawang yaring pilipino.

Nagbibili ng mura, lubha pa kung docena.

San Sebastian. Blg 23, Kiyapo, Maynila.

Sombrereria ni Gerardo H. Vicente

Tindahan ng sari-saring sambalilo, zapatos, corbatas, puños, barong-lalaki, atb. Halagang walang kasingmura sa boong Sangkapuluan.

50-CARRIEDO-50

Antonio J. Oliveros

DENTISTA

CALLE CARRIEDO, No. 82,

Altos del almacén MADRILEÑA.

TELÉFONO No. 1302

Trinidad Gonzales

ABOGADO

Y NOTARIO PUBLICO

Concepcion, Malabon, Paz, No. 433, Sta. Cruz
RIZAL. Manila, I. F.

El Adelanto del Siglo

Gawaan at tindahan ng sapatos.
Mga tagalog ang yumayari.
MAINAM, MATIBAY AT MURA.
Daang Crespo, Blg. 109, Kiyapo, Maynila.

S. APACIBLE

ABOGADO

Pasig, Rizal, I. F.

SOMBRERERIA

DE

M. E. EVANGELISTA

100 y 102 Carriedo, Quiapo I. F.

Surtido de sombrero kalasiaw, baliwag y buntal, fieltro, lana y paja.
Blanquea y tñe.

Ramón Diokno

ABOGADO

Calle Salinas, No. 291, Manila, I. F.

ZAPATERIA Y TALABARTERIA

ni VALERIANO CASTILLO

Sari-saring hugis ng sapatos at guarnisyong iba't ibang klase ang dito'y matatagpuan sa murang halagá. Pagsadyain at ng paniwalaan.
CRESPO 107, KIYAPO, MAYNILA.

Roman Navarra

NOTARIO PUBLICO

San Agustin, Malabón, Rizal.

SOMBRERERIA "SILAÑGANAN"

113—CARRIEDO—113

Nagbibili at naghuhulma ng kahit anong sambalilo lalo na't yaring pilipino, gaya ng Buntal, Sabutan, Baliwag, Buli, at ibp.

MURA, MADALI AT MARIKIT

Pagsadyain at nang maniwalá.

LA ROSA

RESTAURANT

ng bayang pilipino.

115—117 Carriedo, Manila,

Kabinataan, ibig ninyó ng mga sambalilong buslak sa puti, pahang nakalulugod?
Nangangailangan kayó ng sambalilong mapanghalina?
Tunguhin ang

SOMBRERERIA

NI

REYNALDO P. REYES

Daang Crespo 110—112 Kyapo.

At doo'y masumpungan ninyó ang lahat ng itó na pawang mura, matibay at maayos ang pagkakagawa.

MARTIN LONTOK

Yumayari sa madaling panahon ng mga gawain sa bakal at umaayos ng mga baril, makinang panulat mga bisicleta at iba pang mga gawain kauri nito.
Daang Crespo, Blg. 114, Kiyapo.

Nangangailangan kayó ng maiinam na pangbang at gamot na mabibisa?

Parunan ninyo ang

Botika ni F. CONCEPCION

Sa Pasig, Rizal, at kayó'y masisiyahan.

¡¡Kahanġahanġa, Kalugódlugod!!

Isang balitang napakamahalaga sa kapuluán. ¿Mahulaan kaya niyo?

Kung hindi'y magsadya kayo ngayon din sa daáng Húlo bilang 308, 310 at 312 at doon ninyo makikita ang bantog, ang laganap at napakasarap na tabako't sigarilyo na pinamagatang:

“KATÚBUSAN”

“KATÚBUSAN” ÑG PUHUNANG GANAP NA PILIPINO.
ÑG MANGAGAWANG GANAP NA

Pagsadyain at subukin nġ maniwalà.

BINUNDOK, MAYNILA.

La FUNERARIA PAZ

NI P. DEL ROSARIO

Binuksan noon pang 1900

Nasa daáng Paz blg. 513-515, Sta. Cruz, Maynila-Telefono blg. 1256.

Bagong lahat ang mga karro. Ang mga ataul ay nagdidikitan, mayroong yari sa America, at may yari dito sa atin. Pili ang mga kahoy na ginagamit.

Sa mga kaiandás; ang máibigang bala na. Tumatanggap nġ libing kahit sa mga lalawigan.

Sa mga karro ay nagsisingkaw nġ kabayong Australya ó kabayo rito sa atin, ayon sa pagkasunduan.

Lahat nġ palamuting ibigin ay mayroon.

Murang sumingil kay sa ibang Funeraria

Ang mga halaga rito ay parang upa lamang sa kasangkapang ginagamit dahil sa kamurahan. Huwag kayong magkamali.

Daang Paz 513 at 515, Sta. Cruz, Maynila.

José P. de Tagle

TELEFONO 1425.

Direccion Telegráfica: TAGLE—MANILA.

Gosages Soap,

Harina: Victory,

Leon, Gallo é

Imperial, etc., etc.

Maquina para zapatos

m/. HILDEBRANDT.

Cromos A nunciadores de Alemania.

ALMACEN DE COMESTIBLES

Blanco, No. 16

QUIAPO

TALLER DE TALABARTERI

Dasmariñas. 84

BINONDO

LA PAZ Y BUEN VIAJE

FABRICA DE CIGARROS, CIGARRILLOS Y PICADURA.

Premiada con medalla de oro en la Exposicion de S. Luis.

FUNDADA DESDE EL AÑO 1883

Calle Asuncion núm. 111, San Nicolas

Productos selectos y renombrados; empleando solamente en su elaboracion

HOJAS ESCOGIDAS de las mejores Vegas de ISABELA y CAGAYAN

PROBAD Y OS CONVENCEREIS.

MAQUINAS
PARA COSER
MAQUINAS
PARA BORDAR

S

MAKINA

SA PANANAHI

MAKINA

PAG BURURDA

Pagos Semanales

N

LINGGUHAN

DESCUENTO

E

ANG BAYAD

POR PAGO

SA BIGLANG

AL CONTADO

E

BAYARA'Y

33

ESCOLTA:

B

MAY

MANILA.

BAWAS.

"GERMINAL"

GRAN FABRICA DE

TABACOS Y CIGARRILLOS

Marques de Comillas, No. 4, Manila.

Elaboración Especial con Tabacos

escogidos y enviados.

Premiada en todas partes.